

Kocsis István

A kizökkent idő helyreállítása

Mindenekelőtt a magyar történelem legfelfoghatatlanabb drámája rejtélyére hívjuk fel a figyelmet:

„Pusztuljunk, ha a többiek is, belenyugszik a fajtánk / abba, amit közösen oszt ki az égi parancs. / Sőt, ha magunk, hunnok vezekelhethetnénk a világerért, / lennének megváltód, bűn fia, emberiség!” (Szabó Lőrinc fordítása.)

E rejtélyes sorokat mintha éppen azért illesztette volna be Csezmicei János pécsi püspök (költői, azaz ismertebb nevén: Janus Pannonius) Az árvíz című versébe, hogy megindokolja, miért lázadtak fel Mátyás király ellen éppen ők, a király legközelebbi barátai, a legmegbecsültebbek, a legérdemesebbek... Éppen ők, Vitéz János esztergomi érsek és Csezmicei János pécsi püspök.

Mátyás akkor, a lázadás előkészítésének idején éppen a nyugati hadjáratra készült.

Meg akarta akadályozni a nyugati hadjáratot a két főpap? Nem tudjuk.

Mátyás nyugati hadjárata értelmét legalább képesek vagyunk felfogni?

Nem, nem vagyunk rá képesek, mert fel sem tudjuk már fogni Mátyás korát.

Az itáliai tudós férfiak miért éppen az ő udvarában gyülekeztek? Hogy tengődjenek nyomorult haszontalan-ként a költségén? Nem inkább azért, mert rádöbbenek, hogy Mátyás kivételével a keresztény fejedelmek már nem törődnek Isten akaratával, s legfőbb uralkodói céljuk nem több, mint a hatalom megtartása és növelése? Mert azt tapasztalták, hogy farizeus fejedelmekkel, királyokkal van tele Itália

és Európa egész nyugati része? Azért jöttek tehát Mátyás udvarába, hogy kihaverjék a többi európai udvarokban szerzett csalódásait? Azért jöttek, hogy értelme legyen életüknek?

Vagy talán azért jöttek, hogy lebeszéljék Mátyást a nyugati hadjárat vállalásáról?

Mátyás pedig miért nem törődött inkább a török veszedelemmel?

Törődött ő a török veszedelemmel, hitt is abban, hogy meg fogja törni a török erejét, mégpedig véglegesen. Hitt abban, hogy az utolsó keresztény falut is felszabadítja. De tudta azt is, hogy nagy terve végrehajtására egyelőre gyenge. Egyedül gyenge. Tudta, hogy *egyedül* a török birodalom szívéig nem tud eljutni, a Német-római Birodalom szívéig viszont igen. Aztán Bécsen, Frankfurtban, majd Rómán keresztül az út éppen Konstantinápolyig vezet...

Arra is gondolt bizonytalán, hogy bárcsak ne lenne szükség a keresztény világ megigazulásához az ő fegyverei fenyegetésére. Bárcsak ne kellenne többé Istennek földi királyt ostorként használnia.

De aztán egyre nyilvánvalóbbá vált számára, hogy nincs más megoldás: vállalnia kell, hogy német-római császárként koronázzák, mégpedig Frankfurtban, majd azt is vállalnia kell, hogy az egész keresztény világ fejedelmévé, mégpedig Rómában.

Miben reménykedett? Miért hitte, hogy Nyugat-Európa szeretettel fogadja? Így gondolkozott: ha minden templom minden papja bejelenti, hogy a forma üressé vált, és meg kell

tölteni tartalommal, visszafordulván a legbecsesebb keresztény hagyományokhoz, akkor a keresztény ember még magához térhet. És ha magához tért, ha ismét fogékonnyá vált, akkor várja, hogy a valódi király megjelenjen. És felismeri a királyt, mert visszanyerte a valódi király és az álkirály megkülönböztetésének a képességét. És hagyja, hogy a valódi király visszavezesse őt Istenhez.

A „kizökkenett időt” így akarta „helyretolni”? („Kizökkenett idő” annyit jelent, hogy az élető hagyományok eltűnnek, a szakrális hagyományokat semmibe veszik. A megbízható szakrális hierarchiát – melyben a beavatás minősége számított – felváltja a megbízhatatlan, ellenőrizhetetlen hivatalos hierarchia.)

De miért lázadtak fel ellene éppen a legszeretettebb barátai? Hogy ne teljesülhessen be Janus Pannonius jóslata?

Féltek attól, hogy a régi magyar küldetést, amely az Égi Igazsággal van összefüggésben, felváltja a megváltói küldetés?... A réginek az Élő Égi Igazság, a legyőzhetetlen áll a középpontjában, az, aki Isten Önvédő megnyilvánulása, s aki népet választ magának, amely által érvényesíti akaratát. A magyarságot. A régi magyar küldetéstudatban a magyarság azért az Ég népe, mert az Élő Égi Igazság akaratának méltó végrehajtója. Mátyás éppen e küldetéstudat bővületében hitt abban, hogy új Attilaként kell győzedelmesen végigvonulnia Európán, megváltó katarzis átélésére kényszerítvén az európai népet, mert a legsürgősebb az, hogy a keresztény világ megigazuljon, hisz az iszlám világgal csak a megtisztult keresztény világ küzdhet meg méltóképpen... De nem hittek Mátyás terve

megvalósíthatóságában Vitéz János érsek és Csezmicsei János püspök, s valóban attól féltek, hogy Mátyás nyugati hadjáratának következménye az lesz, hogy a régi magyar küldetést felváltja a megváltói küldetés?... Azért lázadtak fel tehát Vitéz János érsek és Csezmicsei János püspök, hogy a Mátyás sorsát és a magyarság sorsát összekötő szál elszakadjon?

Vállalnunk kell itt egy rövid kitérőt, hogy érthetővé váljon, miképpen lázadhattak fel Mátyás ellen éppen azok, akik a legjobban szerették és tisztelték.

Rövid kitérő a rejtélyes szakrális királynak és a még rejtélyesebb szakrális hierarchia tagjainak a különleges képességeiről. Vegyük itt figyelembe Heltai Gáspár krónikájának azt a részét, amelyben Vitéz János különös jövendölőképességéről ír:

Vitéz János palotájában „az egyik hosszú falon renddel szépen mind megíratta vala szép és drága festékekkel mind a magyaroknak őseket, a scithiai hercegeket, annakutána királyokat.

Nem íratta vala kedig a királyoknak képeit csak Mátyás királyig, mikoron ő élt, hanem Mátyás király után is egynyíhány ablakot íratott meg, melyet valami prognostikomból avagy a csillagoknak járásából vött jövendőmondásból.”

Vitéz János jövendőmondó képein sorra „bemutatkoznak” a Mátyás utáni időszak nagy drámáinak a szereplői: Dózsa György, II. Lajos, Szapolyai János riválisával, Habsburg Ferdinánddal együtt, valamint a török szultán. Elhisszük vagy nem hisszük el Heltainak, hogy az esztergomi érseki palota falán egykor látható volt a jövendő, nem vonhatjuk kétségbe, hogy a régi korokban nem alaptalanul hittek ab-

ban, hogy a rejtélyes szakrális fejedelmek – köztük Mátyás király – és a még rejtélyesebb szakrális hierarchia többi tagja – köztük Vitéz János – birtokolták a jövődölés képességét.

Nem nehéz felfognunk, kik a rejtélyes szakrális fejedelmek és mi a még rejtélyesebb szakrális hierarchia, ha tanulmányozzuk a szakrális királyság, illetve a szakrális király kérdésköreit. Elsősorban a szakrális beavatásával kell foglalkoznunk, de másodsorban még azzal is, hogy miképpen eshetett egybe a régi magyar világban a hivatalos és a szakrális hierarchia...

Foglaljuk össze nagyon röviden:

A szakrális király Híd a földi és az Égi világ között. Ő az, aki képes méltóképpen fenntartani a kapcsolatot az Égi Világgal. Isten kegyelméből uralodik, Istennel egyetértésben, azaz Isten akaratának közvetítőjeként.

Méltóságát megalapozhatja a származás, de nem feltétlenül, mert ami nélkülözhetetlen, az beavatásának sikeressége. A beavatás az, ami „megteremti a szakrális fejedelmet”.

Miképpen?

Réges-régen, a szakrális királyság korában az ún. szakrális szerelem által való beavatás volt a különleges képességek megszerzésének a legszívesebben vállalt, legsikeresebb útja. A táltos paripa és Tündér Ilona kultusza volt ebben a legfontosabb. De felhívjuk a figyelmet arra is, hogy bár nem könnyű megértenünk, micsoda is a táltos paripa, Tündér Ilona kultuszának a jelentőségét, illetve a rejtélyeit még nehezebb felfognunk. Mert Tündér Ilona gyakran nagyon magasan helyezkedik el az Égi Hierarchiában (mint Nagyboldogasszony), de sok esetben ő egyszerű Boldogasszony, Időtlen Égi Asszony. Ha „csak ennyi”, akkor az archaikus népmese hőse el is nyerheti a szerelmét, és következhet a különleges

lakodalom, amelyről nehéz megállapítani, hogy az Égi vagy a földi világban történik... Az Égi vagy a földi világban? Tündér Ilona égi lény, de a régi korok magyarja – mint a népmesében a legkisebb királyfi – elindult megkeresni. És meg is találhatta az égi lényt, aki fényből való? Megtalálhatta, mégpedig Tündér Ilona kastélyában. Ahova hogyan is jutott be? A táltos paripa hátán... Mindenekelőtt arra kellett tehát képesnek lennie, hogy felismerje, megszeli, majd megülje a táltos paripát, aki a népmesében csak parazsat eszik, nem is ehetne semmi mást, hiszen ő is fényből való... Hogyan tudta megülni a régi korok magyarja a fényből való táltos paripát? Neki magának is fénybe kellett öltöznie, hogy megülhesse. Ez az „átöltözés” volt talán a legnehezebb próbája a beavatásának.

Tündér Ilona kastélyában tehetett szert a szakrális király a különleges képességekre.

A legkönnyebben felfogható különleges képessége a szakrális királynak: látja a jövődőt. A legnehezebben felfogható különleges képessége: alkalmasnak kell lennie arra, hogy méltóképpen tartsa a kapcsolatot az Élő Égi Igazsággal mint Isten Önvédő Megnyilvánulásával. (Így válhat Isten akaratának méltó közvetítőjévé.) Az Élő Égi Igazság és a szakrális király viszonyának a megítélésekor nagyon fontos annak a figyelembevétel, hogy kinek az érdekében jelenik meg az Élő Égi Igazság, de még fontosabb, hogy akinek megjelenik (akár elrettentőként, akár védelmezőként), az miképpen fogadja. A valódi szakrális király akkor is ellenkezés nélkül tudomásul veszi, mit kíván az Élő Égi Igazság, ha ő kerül hátrányos helyzetbe. Például győzelmét ki nem használva kell visszavonulnia, mint Attilának Róma falaitól.

A szakrális királynak nem célja a hatalom megőrzése és növelése, hiszen uralkodását próbatételnek tekintti. Vallja: királynak lenni azt is jelenti, mint szüntelenül Isten-ítélet alatt állni. Az Isten-ítéletet tehát önként is vállalja (elsősorban akkor, ha meginog az önmagában való hite, ha elbizonytalanodik), mert hiszi, hogy ha ő nem vált méltatlanná, akkor az Élő Égi Igazság bármily körülményben megvédelmezi. (Akkor is például, ha egyedül belopózik az ellenség várába, mint Mátyás király.)

A szakrális király a legfelső helyen áll a különös (a későbbi korok hivatalos hierarchiájánál sokkal rejtélyesebb, de áttekinthető és ezért megbízható) szakrális hierarchiában, de nem másért, mint azért, mert a beavatása magasabb színvonalú, mint országa többi beavatottjéé.

A szakrális hierarchiában mindenkinek a beavatása minősége által meghatározottan foglalhatta el a helyét. Vitéz János és Janus Pannonius előkelő helyet foglalhattak el benne – éppen magas színvonalú beavatottságuknak köszönhetően. Ha ezt nem vesszük tekintetbe, valóban nem érthetjük meg, miképpen lázadhettek fel Mátyás király ellen éppen ők, a király legközelebbi barátai, a legérdemesebbek és legmegbecsültebbek... Ők is látták a jövendőt (a Mohács utáni évszázadok szörnyűségeit), s miképpen Mátyás király is, megpróbálták méltóképpen válaszolni a biztonságos jövendőt fenyegető kihívásokra.

Mátyás akkor, a lázadás előkészítésének idején – felhívtuk már erre a figyelmet – éppen a nyugati hadjáratra készül.

Vitéz János és Csezmicsei János egyházfők biztonnyal féltették az országot a nyugati hadjárat követke-

ményeitől... Milyen érveléssel próbálhatták lebeszélni szeretett királyukat a hadjárat vállalásáról?

Kezdődhetett vitájuk éppen annak a versnek az elemzésével, amelyben Janus Pannonius talán a legsúlyosabb aggodalmait fogalmazta meg. A költemény pusztítva tisztító árvize nyilván nem más, mint a méltatlanná váló nyugati kereszténység ellen tisztító hadjáratot tervező hadvezér-király, aki ha haddal vonul a nyugati világra, akkor hiába indul megváltói hittel és akarattal, nem akadályozhatja meg a hadjáratral járó pusztítást...

Majd így folytathatták:

– Mi is, miképpen Te is, Felséges Urunk, azt olvastuk ki Égi jelekből, hogy Magyarországon szökken szárba és nő az Égig az üdvnek fája, és addig terebélyesedik, míg ágai körül nem ölelik a Földet – és nem úgy, mint az árvíz a versben, hanem csak jótékony hatással. És nincs semmi értelme hadak indításának, ha az üdvnek fája körülöleli a földet, mert önként vonul lombjai alá megtisztulni a bűnös emberiség.

– Ravaszágban én nem is próbálok meg túltenni rajtatok, főpapok.

– Isten szeretetében és igazságosságában biztos vagy?

– Biztos vagyok benne.

– Mégsem tudod kimondani alázatos lélekkel, hogy legyen meg az Isten akarata.

– Gyermekkoromtól kezdve naponta kimondtam alázatos lélekkel, hogy legyen meg az Isten akarata.

– Karddal a kezében és a kard fényétől elkápráztatva.

– Folytatom a készülődést a hadjáratra, ha Isten nem küldi le hozzám is az Égi Igazságot tiltó paranccsal...

Ekkor döbbenhettek rá mindhárman arra, hogy a vitát – ha így folyt is le, és nem mérgesedett el – nincs értelme folytatni.

Mi mit tegyünk még hozzá Janus Pannonius versben kifejezett vallomáshoz, illetve jóslatához?

A két főpapnak bizonytalán egyre erősödött a meggyőződése, hogy el kell vágni a szálakat, amelyek összekötik a királyt országával és népével.

De azt nem nehéz felfogni, hogy Mátyásra nem gyakorolt sorsfordító hatást a versbe fogalmazott jóslat, sem akkor, sem a következő években.

A későbbi években pedig inkább száz másik versnek az ő legyőzhetetlenségéről szóló sorai hatottak rá? És másik százé, amelyek arról szólnak, hogy nem uralkodott még király a Földön, kit Isten hatalmasabb szeretettel fogadott kegyelmébe, mint őt? Vagy az olyan méltatások, amilyent Ludovico Carbone írt?

„Bárcsak gyorsan elérkezne a nap, melyen Mátyást római királynak és császárnak látjuk! Ugyanis így kívánják ezt apja, valamint saját érdemei. És ahogyan tudjuk, hogy Mátyás apostoli sorsra jutott, úgy a másik Mátyásról is szabad nekünk remélni, hogy egyszer majd császári sorsra jut. Ha ez megvalósul, úgy, ahogy reméljük, ó, micsoda beszédet mondok majd akkor Mátyás császárnak, mikor Itáliába fog utazni a koronázás miatt! Akkor majd minden ember megérti az én magyarok iránti szeretetemet!”

Voltak azért Mátyásnak kételyei, és nemegyszer elbizonytalanodott Bécs elfoglalása után is. Miért? Mert rádöbbsent: a nyugati keresztény világot már nem lehet megmenteni. Figyelte a bécsieket Bécs elfoglalása után. Ők félnek tőle, és nem szeretik. Ő egy szerencsésebb és tehetségesebb, rátermettebb Habsburg Frigyes a szemükben... Pedig minden szabadságában megerősítette a várost.

A többi ausztriai várost is... De egy Frigyesnek látják. Egy sikeresebb, egy győztes Frigyesnek, de csak egy Frigyesnek... És Bécs népe olyan, mint Nyugat-Európa népe. Az a nagy baj, hogy már belenyugodtak abba, hogy Frigyesek, farizeus királyok uralkodjanak felettük. Belenyugodtak? Beleszoktak, már el sem tudnak képzelni mást. Igen, az emberek már berendezkedtek a farizeus királyok uralta új rendszerbe... Mindenki farizeussá válik, a királyok környezete is, a kisebb nemesek is, a nép is.

Itáliai hívei viszont méltóképpen erősítik Mátyás önbizalmát biztatásukkal:

Nincs más megoldás. Új Attilaként kell győzedelmesen végigvonulnia Mátyás királynak Európán, megváltó katarzis átélésére kényszerítvén az európai népeket... Mert a legsürgősebb most az, hogy a keresztény világ megigazuljon. Mind a királyi udvarokban, mind a püspöki udvarokban megigazuljon, de minden keresztény hajlékban, a legszerényebben is megigazuljon! Mert az iszlám világgal csak a megtisztult keresztény világ küzdhet meg méltóképpen.

Élete utolsó esztendejében félelmetes látomásai is voltak Mátyásnak. A legfélelmetesebb talán éppen az, amikor Vitéz János szelleme jelent meg a dolgozószojában.

– Nem tanácsot adni jöttem – kezdte Vitéz –, nehezebb most a feladatom. Közölnöm kell Veled az Ég akaratát. Nehéz, nagyon nehéz. Mert nem azt fogom közölni Veled, amit hallani szeretnél. Istennek tetszők magasztos terveid, és nincs ma ember a földön, aki Isten szeretetét jobban kiérdekelte volna, mint Te, mindazonáltal Isten a győzelmedet elodázza... Nem a keresztény világot fogod hát egysé-

gesíteni, megtisztítani, hanem Jézus Urunk szenvedéseit fogod átélni.

Mátyás bizonynyal fölényesen válaszolt az elején:

– Azt vedd tekintetbe, hogy mi van a Szentatyához küldött leveleimben... Először is a kétségbeesés kérdései: vagy lesz ereje megteremteni azt az egyesült keresztény világot, amely a hitnek és fegyvernek erejével képes lesz győzedelmes hadjáratot viselni a török ellen, vagy nekem magamnak kell megteremtenem e keresztény világot...

– Ó, nem fogtad fel még mindig – mondhatta Vitéz –, hogy nem a magam nevében beszélek. Nem fogtad még fel, hogy győzelmed nem azért marad el, mert Isten megtagadott Téged, hanem azért, mert méltónak talált az Ó keresztjére.

Mátyás ekkor már kezdte érteni, miről van szó, de azért mondta:

– A királyságomra kiszabott ítélet csak kedvező lehet, hiszen...

– Igen, királyságod most, e legnehezebb időben a legigazabb, ezért választott ki – folytatta Vitéz János. – Országod szétesik, néped kiválasztottsága így a legnagyobb áldozatban teljesedik ki, a legnagyobb áldozatban, az abba való belenyugvásban, hogy az Úr Jézus helyett feszítetik a Magyarok Királysága keresztre... Ha megérted, miről van szó, akkor meg is nyugszol. A népünk az Ég népe lesz, mert az üdvöt csak a magyarság által érheti el a megtévesztett, megrontott kereszténység... Királyságod keresztre feszítetik, de a keresztény világ megváltása csak Magyarország feltámadása által következhet be...

– Nem, nem hiszek neked – kiálthatott fel ekkor Mátyás. – Ki tudja, ki küldött? Lehetséges, hogy nem is Isten küldött? Isten üzenetét az Élő Igazság valamelyik méltó megjelenési

formája hozta volna. Annyit megérdemeltem volna, hogy Ő hozza...

– Ha most nem hiszel nekem, akkor minden szavamat el fogod hinni, amikor az Ég másképpen figyelmeztet: a Duna befagy, és a befagyott Dunát villámok világosítják meg, oroszlánjaid pedig egyszerre elpusztulnak, s a budai hollók mind Fehérvárra repülnek.

(Bonfini visszaemlékezésében bizony azt olvashatjuk, hogy ilyesféle félelmetes jelek figyelmeztették a magyarságot a nagy király közelgő halálára.)

Vitéz János eltűnt, és Mátyás megpróbálta elfelejteni a látomást. De Janus Pannonius versének szavai most már csak élesebbek lehetek: „lennék megváltód, bűn fia, emberiség!”... – El lehet felejteni? Vagy mégis el lehet fogadni? A magyarság az Ég népe lesz? Az üdvöt a magyarság által érheti el a megtévesztett, megrontott kereszténység? A keresztény világ megváltása csak Magyarország feltámadása által következhet be? Imádkozzak továbbra is azért, hogy országom ne legyen az üdvtörténet legfontosabb országa?... A Fény a keresztre feszített országunkon keresztül jön vissza a Földre... Miért ne reménykedhetnék mégis abban, hogy a legnagyobb öröme válhatna a magyarságnak, a legnagyobb öröme és nem legnagyobb fájdalmára, hogy Isten a magyarság sorsát és az én sorsomat összekötötte?

Képesé válhatott Mátyás király így feltenni a kérdéseket, mindazonáltal a legközelebbi trónbeszédében bizonyára határozottan szólt arról, hogy folytatja a hadjáratot. Érvei természetesen valódi érvek voltak: ha folytatja a nyugati hadjáratot, akkor a keresztény világot védi. Mert ha nem tisztul meg a keresztény világ, előbb-utóbb elpusztul. Bizonyyal Isten is veszni

hagyja, ha nem tisztul meg. Megsemmisíti önmagát a keresztény világ! Igen, ha ő, I. Mátyás magyar király nem tisztítja meg a keresztény világot, azaz ha nem vet gátat a kereszténység „humanizálásának”, Isten ellen fordulásának: istentelenülésének, akkor a keresztény világ elpusztítja önmagát!

Ami pedig a Vitéz János szellemével küldött Égi üzenetet illeti... Ha az Ég most valóban ilyképpen üzent, Vitéz Jánost visszaküldve a magasabb rendű világból, akkor legyen meg az Isten akarata...

Igen, ha valóban nem álom volt, hanem valódi Égi üzenet, akkor olyan következtetéseket is le kell vonnia, amelyek a legsürgősebb feladatokkal járnak. Ilyeneket: ha ő nem a keresztény világnak a kiközösített idióta helyreállító uralkodója lesz, hanem az Úr Jézus szenvedéseit éli át, országát pedig, az utolsó valódi királyságot Isten keresztire szánja, akkor nem egyesül a keresztény világ a török ellen, hanem martaléka lesz a széthúzásnak, hitetlenségnek, keresztény farizeusságnak... És más súlyosabbnál súlyosabb következményei lesznek... De a kedvezőtlen változásokra meg kell adnia a méltó választ. Lázasan igyekezettel lát hát munkához...

A legdöbbenetesebb az, hogy mire készíti Mátyás ekkor az országgyűlést, milyen törvények megalkotására! Mintha törvényekkel akarta volna gúzsba kötni a jövőben azon méltatlan királyait, akik árthatnának az országnak!

Fogalmazhatunk súlyosabb szavakkal? Azoknak a törvényeknek a megalkotására készíti Mátyás az országgyűlést, amelyek segítségével a magyar nemzet túlélheti a keresztre feszítést.

Ismerkedjünk azokkal a különleges törvényekkel.

Olvassunk bele Mátyás 1486. évi dekrétumába. Ennek egyik törvénycikkében, a hatvanadikban a vármegyei ispánok, illetve alispánok kinevezéséről és beiktatásáról van szó, azazhogy sokkal többről:

„Továbbá rendeltük, hogy a királyi felségnek az ő főpapjai és bárói tanácsával és akaratával mindenik megyében valamely bárót vagy más jeles és jómódú birtokos embert, aki tudniillik megfelelőnek és alkalmasnak látszik, kell megyei ispánná kineveznie.

1.§. És ilyen alispánul vagy alispánokul az illető megyéből és nem másunnan köteles valamely jeles férfiút kiválasztani.

2.§. Akik mindnyájan az írott eskümintára esküt tartoznak tenni; az ispán a királyi felség előtt, az alispánok pedig magának a vármegyének színe előtt.”

Ennyi a szövege, jelentése pedig a következő: törvényerőre emelkedett, hogy a főispán többé nem választhat ki bárkit alispánnak, hanem csak az illető vármegyéből valamely jeles férfiút, de – s ennek lesz beláthatatlan következménye – az nem a király előtt tesz esküt, mint a főispán, hanem a vármegye közgyűlése előtt.

Elkezdődik az a folyamat, melynek során kiteljesedik a vármegyei önkormányzat.

Ugyanezen dekrétum más törvénycikkei a vármegye jogkörének a kibővülését eredményezik.

Az 1. törvénycikk eltörli a nádori vagy köztörvényszéket, s hatáskörét a vármegyére ruházza. Ennek a gyakorlatban akkor lehet jelentősége, ha a főurak bírósági kiváltságaikat elveszítik, s törvény terjeszti ki föléjük a megye joghatóságát. Ez valósult meg a 21. tc. megalkotásával.

A vármegye vezetősége ezzel jogot nyert arra, hogy bűnüldözés céljá-

ból behatoljon a főurak uradalmainak addig sérthetetlen területére, s ott intzkedjen.

A következő, a 22. tc. alapján a megye teljes szigorral járhatott el a birtokfoglalókkal szemben. Különös jelentősége van e törvénycikk azon paragrafusainak, amelyek elrendelik, hogy ellenállás esetén a vármegye vezetősége igénybe veheti az egész vármegye nemességének fegyveres erejét, s nagyon nehéz helyzetben kérheti a királyi hadsereg bevetését.

A vármegyei vezetőség hatáskörét növelte a 48. tc. is, mely kimondta, hogy az igazságszolgáltató vármegyével fegyvereseit mozgósítva szembe forduló főúr akár uradalmait veszítheti. Ugyanezen célt szolgálta az 53. tc., mely a vármegye ítéletével elégedetlenekeket hozta hátrányos helyzetbe.

A vármegyei hatóságok döntései hatékonyságát volt hivatott erősíteni a 64. tc., mely kötelezte mind a világi, mind az egyházi főurakat, mind az összes nemeseket, hogy hozzájáruljanak a megyei igazgatás költségeinek fedezéséhez.

Annak viszont, hogy hasonlóképpen mindannyiuknak részt kellett vállalniuk a „követek és választottak” költségei fedezéséből, az országgyűlés rendi intézménye megszilárdulásában volt nagy szerepe.

Különleges jelentősége volt annak is, hogy Mátyás lemondott a nádor kinevezésének jogáról, és a nádorválasztással az országgyűlést bízta meg.

A rendek által megválasztott nádor kezében ugyanakkor rendkívül nagy hatalom összpontosult. A nádori tisztség tárgyában hozott 1485. évi törvény 1. cikkelye szerint a nádort a királyválasztáskor az első szavazat illeti. A 2. cikkely szerint a nádor a trónörökösnek gyámja vagy gondnoka. A 3. szerint király hiányában vagy

a király kiskorúsága esetén országgyűléseket hirdethet. A 4. szerint ő az ország haderejének főkapitánya. Az 5. szerint ő jogosult az ellenségeskedések lecsillapítására, a történekeért felelősek megbüntetésére. A 6. szerint, ha a király és az országlakosok között viszály támad, neki kell békíteni. A 7. szerint, ha a király mással van elfoglalva, neki kell a követeket meghallgatnia. A 8. cikkely szerint a nádor köteles a meghallgatott panaszokat a király elébe terjeszteni. A 9. szerint ő az ország legfőbb bírója. A 10. szerint a király távollétében annak helytartója.

A köznemesség vármegyei szerepeltetésénél nem kisebb a jelentősége annak a szerepnek, amelyet Mátyás az országgyűlésen juttatott a köznemességnek. Íme, hogyan ismeri el Mátyás az 1486. évi dekrétum bevezetésében a törvényhozó hatalomnak a király és a rendek között való megosztását:

„12.§ ...és az összes főpapoknak, báróknak, előkelőknek és más nemeseknek itt Budán közönséges országgyűlés tartását rendeltük el.

13.§. Ahol velük és a többi nemesekkel együtt, kiket minden vármegyéből megválasztottak és akik az egész ország képét viselik, mindeneke előtt az Istennek és az ő anyjának, Máriának, és a szent királyoknak, úgymint ez ország védurainak dicsőítésére, azután pedig a maguk és az egész ország becsületére, üdvére, jólétére, hasznára, előnyére és nyugalomára, mindannyinak egyenlő és egyetértő akaratával, tanácsával és hozzájárulásával az alább megírt szakaszokban és cikkelyekben állapotunk és egyeztünk meg, amelyeket törvények és írott jog gyanánt örök időkre erőben kell hagyni s tiszteletben tartani.”

A korabeli országgyűlés által a király kezdeményezésére elfogadott

törvények igazolják, hogy Mátyás számára milyen fontos volt, hogy visszafordíthatatlanná váljék az a folyamat, amelynek során a Szentkorona-eszme kötelező erejű közjogi tanná alakul át. (Gondoljunk itt elsősorban arra, hogy vajon meghatározhatta volna-e a Szent Korona a magyar politikai életet a vármegyei önkormányzat nélkül a Mátyás utáni nehéz évszázadokban? Bizonytalán nem.) Mintha Mátyás számára semmi sem lett volna fontosabb, mint az, hogy méltatlan utódai, vagy bárki a jövőben méltatlan tisztségviselői közül ne tudjanak visszaélni a hatalmukkal: ezért a Szent Koronát mint jogi személyt a hatalom teljessége illesse, tagjainak egyike sem – se a király, se a nemzet, és senki se a nemzet képviselője –, bizony egyikük se törhessen a Szent Korona egész hatalmára, azaz teljhatalomra.

De vegyük méltóképpen figyelembe azt is, hogy Mátyás számára mit jelentett „az Égből alászállt” Szent Korona, aki megerősíti a magyarságot annak hitében, hogy Isten sajátos értelmet szánt a magyar létnek. (Vonjuk le a következtetést abból is, hogy milyen nagy küzdelmet folytatott Mátyás a „fogságban szenvedő” Szent Korona kiszabadításáért.)

Igen, Mátyás király szerepe a törvényhozásban példátlan. Csak ámulhatunk az ő különös királyi magatartását megérteni igyekezvén! Mátyás mint király felfoghatatlan céltudatos-sággal küzdött a királyi hatalom gyön-

gítéséért (azaz a Szent Korona hatalmának erősítéséért), s ha más alapján nem tehetnénk, akkor ennek alapján feltételezhetnénk, hogy Isten akaratát teljesítvén készítette fel a magyar nemzetet a nehéz jövőre.

Mátyás utolsó szakrális királyként végrendelkezik így?

Szakrális királyként, aki nem győzhet? Akivel közli az Ég, hogy országa keresztre feszítették? Akivel közli az Ég, hogy a magyar történelem misztériumjáték? Miféle összefüggés lehet ily drámai helyzetben küldetéstudat és közjog között? *Megváltói áldozatvállalássá, megváltói kiválasztottságtudattá átváltozó küldetéstudat és közjogi változások között?*

Az is eszünkbe jut most, Hunyadi Mátyás királyválasztásának 560. évfordulóján, hogy tíz esztendeje, 2008-ban, az 550. évfordulón azt ünnepelték *hivatalos* történészeink, hogy Mátyás király sikerrel alkalmazkodott a nyugat-európai eszményekhez.

Miképpen állíthatták e képtelenséget?! Mátyás király alkalmazkodott volna azokhoz a nyugat-európai eszményekhez, amelyek megteremtették a mai liberális ideológia győzelmének az előfeltételeit, az a Mátyás király, aki a szakrális királyság hagyományait szentnek és sérthetetlennek tekintette? Az a Mátyás király, aki helyre akarta állítani a „kizökcent időt”? Az a Mátyás király, aki ugyan Európai Uniót akart teremteni, de szakrális Európai Uniót?!